

Onsa Lutterusse
Katekismusse

Sypetus,

Dis sees on

- 1) Wiis Peatükki.
- 2) Hommiko, Ohto-ning Söma-aiia
Palwed.
- 3) Sypetus sest Melewallast pattud
andeks anda.
- 4) Patto Tunnistusse Sannad.
- 5) Koddo-Sypetus.
- 6) Riisimiste ning Kostimiste Sannad.

Eräkkitud 1765. Nastal.

Matteusf. Nam. XXII. Peatükis.
37-39 salmist sadik.

Jesus ütleb:
Sinna pead
Jesandat omma Jummalat
armastama
keigest ommast süddamest,
ja
keigest ommast hingest,
ja
keigest ommast melest.
Sesamma on
se essimenne ja suur kässo-sanna.
Ugga teine
on selle sarnane:
Sinna pead omma liggimest armastama
kui isse-ennast.

Rom. Nam. III. Peat. 31 salmis.

Kas
meie süs kässo tühjaks teme usso läbbi?
Ei mitte,
waid
meie kinnitame kässo.

Meie Kristi-Oppetusse
wiis Peatükki.

Essimenne Peatük.

Jummala kümnest Käsfust.

Essimenne Käsf.

Sul ei pea mitte teisi Jummalaid ol-
lema minno kõrwas.

Wis se on?

Mei peame Jummalat ille keige asjade kart-
ma, armastama ja temma peäle lootma.

Teine Käsf.

Sinna ei pea mitte Jummalat omma
Jesanda nimme ilma-asjata subho wõt-
ma; sest Jesand ei jätta tedda nuhtlemat-
ta, kes temma nimme kurjaste prugib.

Wis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armasta-
ma, et meie temma nimme jures mitte ei nea, ei

wañnu, ei lausu, ei walleta egga petta; waid et meie sedda keige hädda sees appi hüame, palume, kidade ja tänname.

Kolmas Käsk.

Sinna pead pühhapäwa pühhitsema.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja temma sanna ei põlga; waid et meie sedda pühhaks peame, heal meel kuleme ja õppime.

Neljas Käsk.

Sinna pead omma isä ja omma emma auustama, et sinno käsfi hästi käib, ja sinna kawa ellad Ma peäl.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie ommad wannemid ja isandid ei põlga egga wihhast, waid et meie neid auustame, tenime, nende sanna kuleme, ja neid armsaste ja kalliste peame.

Wies Käsk.

Sinna ei pea mitte tapma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse ihhule ühtegi kahjo ehk kurja ei te; waid et meie tedda aitame, ja temmale head teme keige ihho hädda sees.

Rues Käsk.

Sinna ei pea mitte abbiello ärrarikefuma.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie kashinaste ja puhtaste ellame kōnette ja teggude sees, ja et iggauls peab omma abbiäsa armastama ja auustama.

Seitsmes Käsk.

Sinna ei pea mitte warrastama.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse rahha ehk warra ei wōtta, egga kawwala kauba, egga pettise tōga enneste pole ei kisu; waid et meie temma warra ja peatoidust aitame kaswatada ja hoida.

Kahheksas Käsk.

Sinna ei pea mitte üllekohto tunnistama omma liggimesse wasto.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse peäle mitte kawwalaste ei walleta, tedda mitte ei petta, keelt ei pekfa, egga kurje kōnnesid temma peäle ei tōsta; waid et meie temma eest kostame keik head temmast kōnneleme, ja keik asjad heaks kåname.

Ühheksas Käsk.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse kodda.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse pärrandust ehk kodda kawwalussega ei pua, egga õigusse nimmel enneste pole ei kisu; waid et meie tedda aitame, et temma sedda ennesele woiks piddada.

Kümnes Käst.

Sinna ei pea mitte himmustama omma liggimesse naest, sullast, ümmardajat, weiksid, egga muud, mis temma pärralt on.

Mis se on?

Meie peame Jummalat kartma ja armastama, et meie omma liggimesse naest, perret ehk weiksid ärra ei arwatelle, egga wäggise ei wotta; waid et meie neid maenitseme, et nemmad päigale jäwad, ja tewad, mis nende kohhus on.

Mis ütleb nüüd Jummal keikist neistsinatstist käskudest?

Temma ütleb nenda: Minna se Isand, sinno Jummal, ollen üks wägga wihhane Jummal, kes wannematte patto nuhtleb laste kätte kolmandamast ja neljandamast põlwest sadik, kes mind wihkawad. Agga neile, kes mind armastawad, ja minno käskud peawad, teen minna head tuhhandest põlwest sadik.

Mis se on?

Jummal ahwardab nuhhelda keik, kes needfinnatset käskud üllestawad; sepärrast peame meie temma wihha kartma, ja mitte nendefinaste käskude wasto tegaema; agga temma tootab armo ja keik head keikile, kes need käskud peawad, sepärrast peame meie tedda ka armastama, temma peäle lootma, ja hea melega temma käsko möda teggema.

Tei-

Teine Peatut.

Pühast Nüsti-Usust.

Esfimenne Dypetus:

Lomisest.

Minna ussun Jummal se Isä, keige-wäggewama taewa üng Ma-Loja sisse.

Mis se on?

Minna ussun, et Jummal mind ja keik loomad on lonud, ihho ja hingae, silmad, kõrwad, ja keik liikmed, moistust ja keik meled on annud, ja weel hoiab: ja peälegi rided, kingad, sõmisse ja jomisse, kooda ja maia, naese ja lapse, põllo, weiksid, ja keik wilja, keik ihho ja ello tarwidust ja toidust rohkest ja iggapääw ka annab, ja keige hädda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja se keik teeb temma isalikkust jummalikkust armust ja heldusfest, ja ei mitte sepärrast, et minna sedda wäärt ehk teminud ollen; se eest on minno kohhus tedda kitta, tännada, tenida, ja temma sanna kuulda; se on tõeste tõssi.

Teine Dypetus:

Ärralunnastamisest.

Minna ussun Jesuse Kristuse Jummal aino Poia meie Isanda sisse, kes on sadud pühast Waimust, ilmale todud neitsist Mariast, kannatanud Pontsuse Pilatusse al, risti peäle podud, surnud ja mahhamaetud, alla lainud pörgohau-

U 4

da,

da, kolmandamal päwal jälle üllestous-
nud surnust, üleslainud taewa, istub
Jummal omma feigewägewama Jõsa
parramal käel, seält temma tulleb koh-
hut moistima ellawatte ja surnutte peäle.

Mis se on?

Minna ussun, et JEsus Kristus tõsine Jum-
mal, kes ommast Jõsast igawest sündinud, ning
ka tõsine innimenne, kes neitsist Mariast ilmale
todud, minno Jõsand on, kes mind ärrakaddu-
nud ja hukkamoiistetud innimeest on peästnud ja
lunnastanud keikist pattust, surmast, ja kurrati
wäest, ei mitte kulla ehk hõbbedaga, waid om-
ma pühha kalli werrega, ning omma ilma süta
kannatamisest ja surmaga, sepärast et minna
temma omma pidin ollema, ja temma rikis tem-
ma al ellama, ning tedda tenima iggawesse
õigusse, waggadusse ja õnnistusse sees, nenda
kui temma on üllestousnud surnust, ellab ning
wallitseb iggaweste, se on tõeste tõssi.

Kolmas Öppetus :

Pühhitsemisest.

Minna ussun pühha Waimo sisse, üht
pühha risti-kogodust, pühhade õsasa-
mist, pattude andeks-andmist, lihha üles-
tousmist ning iggawest ello, Amen.

Mis se on?

Minna ussun, et minna ommast melest ja
wäest mitte ei woi Jeesuse Kristuse omma Jõ-
sanda sisse uskuda, egga temma jure sada; waid
pühha

pühha Waim on mind Ewangeliiumini läbbi
kutsnud, omma annetega walgustanud, ja õige
usso sees pühhitsevad ja hoidnud, nenda kui
temma feige pühha risti kogodusse Ma peäl kut-
sub, koggub, walgustab, pühhitseb, ning Je-
susse Kristusse jures õige ja aino usso sees hoiab,
sesamma risti-kogodusse sees temma minnule ja
keikile usklikelede iggapääw keik pattud rohkeste
andeks annab, ja wiimisel päwal mind ja keik
surnud üles-ärratab, ja minnule feige uskliku-
dega Kristusse sees iggawest ello annab, se on
tõeste tõssi.

Kolmas Peatük.

Pühha Jõsa meie Palwest.

Jõsa meie, kes sa olled taewas, pühhit-
setud sago sinno nimmi, tulgo mei-
le sinno riik, sinno tahtminne sündko kui
taewas, nenda ka Ma peäl, meie igga-
päwast leiba anna meile tänapääw, ja
anna meile andeks meie wõllad, kui meie
andeks anname omma wõlglastele, ning
ära sata meid mitte kiufatusse sisse,
waid peästa meid ärra sest kurjast; sest
sinno pärralt on se riik, ning se wäggi,
ning se au iggawest, Amen.

Jēsa meie, kes sa olled taewas.

Mis se on?

Jummal tahhab meid se läbbi armoliikkult kutsuda, et meie peame uskma, tedda meie õige Jēsa ja meid temma õiged lapsed ollewad, et meie julgeste ja kindla lotusēga tedda peame palluma, nenda kui armad lapsed omma armsa isä palluvad.

Esimesenne Palwe.

Pühhitsetud sago sinno nimmi.

Mis se on?

Jummal nimmi on k̄l isē-enneses p̄hha; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures saaks p̄hhitsetud.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal sanna selgeste ning puhtaste õppetakse, ja meie ka p̄hhaaste kui Jummal lapsed sedda mõda ellame, sedda aita meid armas taewane Jēsa! Agga kes teist wiisi õppetab, ja ellab, kui Jummal sanna õppetab, se ei p̄hhitse mitte meie seas Jummal nimmi; se eesti hoiä meid, armas taewane Jēsa!

Teine Palwe.

Tulgo meile sinno riik.

Mis se on?

Jummal riik tulleb k̄l ilma meie palweta isē-ennesest; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se meid jures tulla.

Kuida sünnib se?

Kui se taewane Jēsa omma p̄hha Waimo meile annab, et meie temma p̄hha sanna temma

ma armo läbbi ussume, ja Jummal meile p̄rasti ellame siin aialikkult ja seäl iggawest.

Kolmas Palwe.

Sinno tahtminne sündko kui taewas, nenda ka ma peäl.

Mis se on?

Jummal hea armolinne tahtminne sünnib k̄l ilma meie palweta; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et se ka meie jures sünniks.

Kuida sünnib se?

Kui Jummal keige kurja nou ja tahtmisses rikub ja kelab neid, kes meid ei tahha lasta Jummal nimme p̄hhitsetada, egga temma riki meie jure tulla, kui on kurrati, ma-ilma ja meie lihha tahtminne; waid kinnitab ja hoiab meid kindlaste omma sanna ja usko sees meie otsani, se on temma armolinne ja hea tahtminne.

Neljas Palwe.

Meie iggawawast leiba anna meile tänapäät.

Mis se on?

Jummal annab iggawawase leiba k̄l ilma meie palweta keikile kurja innimestele; agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et temma meile annaks sedda moista, ja tännoga wastowõtta meie iggawawase leiba.

Mis on iggawawane leib?

Keik, mis meie ihho toidusēs ja üllespidamissēs tarwis lähhäb: söminne, jominne, riided, kingad, kodda, maia, põld, weiksed, rahha, warra, wagga abbikasa, waggad lap- sed, wagga perre, waggad ja tru- id üllemad, hea

hea wallitus, hea ilm, rahho, terwis, aus ello, head söbrad, trü- id naabred, ja muud nisugused asjad.

Wies Palwe.

Ja anna meile andeks meie wöllad, kui meie andeks anname omma wölglastele.

Wis se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees, et se taewane Jäsa mitte ei tahhaks wadata meie pattude peäle, egga nende pärrast, meile sedda keelda, mis meie pallume; sest meie ep olle sedda mitte wäärt, mis meie pallume, ja ep olle sedda ka mitte teninud; waid temma tahhaks meile sedda keik armust anda, sest et meie iggapääw paljo patto teme, ja selget nuhtlust tenime. Siis tahhame meie ka süddamest andeks anda, ja heal meel head tehha neile, kes meie wasto eksiwad.

Rues Palwe.

Ming ärra sada meid mitte kiusatusse sisse.

Wis se on?

Jummal ei kiusa kül keddagi, agga meie pallume sesinnatse palwe sees, et Jummal meid tahhaks hoida ja üllespidada, et kurrat, ma-ilm ja meie lihha meid ei petta, egga sada ebbausso, kaksipiddimötlemisse, ja monne mu sure patto ja häbbi sisse, ja kui meid sega peaks kiusatama, et meie kummatagi wiimselt ärrawoidame, ja woimust same.

Seitsmes Palwe.

Waid peästa meid ärra sest kurjast.

Wis

Wis se on?

Meie pallume sesinnatse palwe sees kui ühbel hobil, et se taewane Jäsa meid tahhaks peästa Feigesuggusest ihho- ja hinge-, warrandusse- ja au- kahjust, ja wimaks, kui meie surma tunnike tulles, õnsa otsa meile anda, ja armoga sesinnatsest hädda orrust ennese jure taewa wotta, Amen.

Wis on Amen?

Se on, et minna pean kindlaste uffma, et se taewane Jäsa meie palwed helbeste on wastowotnud ja kuulnud; sest et temma isse on meid käsknud nenda palluda, ja tootanud, et temma meid tahhab kuulda. Amen, Amen, se on: jah, jah, se peab tõeste nenda sündima.

Neljas Peatük.

Pühhasst Nistmisest.

Wis on Nistminne?

Nistminne ep olle mitte paljas wessi, waid üks nisuggune wessi, mis Jummal käskus on seätud, ja Jummal sannaga ühtepandud.

Wis Jummalanna sanna se on?

Kui meie Jäsand Jäsus Kristus ütleb Mattheuse ramato wiimses peatükis: (28, 19.) Minge ja õppetage keik rahwast, ja ristige neid Jummal se Jäsa, ja se Poia, ja se pühha Waimo nimmel.

Wis annab ehk sadab ristimine?

Temma sadab pattude andeks- andmist, peästab ärra surmast ja kurratist, ja annab igga wesse

weesse õnnistusse keikile, kes sedda ussumad, mis Jummal fanna ja tootused kulutavad.

Mis saggused on need Jummal fannad ja tootused?

Kui meie Isand JESUS Kristus ütles Mar-
kuse raimato wiimses peatükis: (16, 16.)
Kes usub, ja kedda ristitakse, se peab õn-
saks sama, agga kes ei ussu, tedda peab huk-
ka moistetama.

Kuida wiib wessi ni sured asjad teha?

Wessi ei te sedda tõeste mitte, waid Jumma-
la fanna, mis weega ja wee jures on, ja usk,
mis seddasamma Jummal fanna wee sees us-
sub; sest ilma Jummal fannata on wessi paljas
wessi, ja ei mitte ristimine: agga Jummal
fannaga on se üks ristimine, se on üks ello wessi
täis armo, ja uestundimisse pesseminne pühha
Waimo läbbi, kui pühha Paulus ütles Tituse
ramato kolmandamas peatükis: Jummal on
meid õnsaks teinud uestundimisse pessemisse,
ja pühha Waimo uendamisse läbbi, kedda
temma on wäljawallanud meie peäle rohkes-
te JESUSE KRISTUSE meie õnnisteggia läb-
bi, et meie temma armo läbbi digeks tehtud
iggawesse ello pärriks piddime sama lo-
tusse järrel; se on üks tõsine fanna.

Mis tähendab nisuggune wee ristimine?

Se tähendab, et wanna Adam (se on me-
pattune südda) peab iggapäwase kahhetsemise
ja pattuspõõrmisse läbbi meie sees ärra-
tud sama, ja surema keige patto ja kurja hime
mudega, ja iggapäw jälle etterullema ja ülles-
tõusma se uus innimenne, kes digusse ja püh-
has

hastusse sees Jummal ees peab iggaweste
ellama.

Kus se on kirjutud?

Pühha Paulus ütles ommas ramatus Roma-
rahwale kirjutud, kuendamas peatükis: Meie
olleme Kristussega mahhamaetud ristmisse
läbbi surma sisse, et otsego Kristus on ül-
les-arratud surnust Jese au läbbi, meie ka
nenda peame udes ellus kaima.

Wies Peatük.

Pühhasi Altari Saakra- mentist.

Mis on se Altari Saakrament?

Se on meie Isanda JESUSE KRISTUSE ti-
sine ihho ja werri, leiwa ja wina al me-
risti-rahwale süa ja jua, Kristussest ennes
seätud.

Kus se on kirjutud?

Nenda kirjutawad need pühhad Ewangelisti
Matteus, Markus, Lukas ja se pühha Paulus
Meie Isand JESUS KRISTUS sel õi-
mil tedda ärra-anti, wottis leiba, tän-
nas, murdis ja andis omma Jüngrittele
ja ütles: wotke, söge, se on minno ihho,
mis teie eest antakse, sedda tehke minno
hällestusseks.

Sellammal kombel wottis temma ka
ärra pärrast õhto-sõma-aega, tännas
andis omma Jüngrittele ja ütles:
joge

joge feik seält seest, sefimmane karrikas on se uus seädus minno werre sees, mis teie ja mitme eest ärrawallatakse pattude andeks-andmisfeks; sedda tehke, ni mitte kord, kui teie sest jote, minno mälestusfeks.

Mis kaeso on meil sefuggusest sömisest ning jomisest?

Sedda näitwad meile needfimmatsed sannad mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks-andmisfeks; se on, et meil saakramenti sees pattude andeks-andmist, ell ja önnistust nende sannade läbbi antakse; se kus pattude andeks-andminne on, seäl on ka ell ja önnistus.

Kuida woib ihholik söminne ning jominne usfuggusest sured asjad tehha?

Söminne ja jominne ei te sedda toeste mitte waid need sannad: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks-andmisfeks; need sannad on ihholikks sömisse ja jomisse jures, kui illem assi saakramenti sees, ja se leedfammad sannad ussub, sel on, mis nemme önnistawad, pattude andeks-andminne.

Kes wottab anfase sefimmatsse saakramenti wasto?

Paastna ja ihho polest ennast walmistama, üks kaunis wäljaspidine kombe; agga se öiete ja hästi walmistud, kellel usf on nendest naaste sannade peäle: mis teie eest ärra-antakse ja ärrawallatakse pattude andeks-andmisfeks; agga kes neidsinnatsid sanno ei ussu, se kaksipiddi mötleb, se ep olle mitte wäärt, es hästi walmistud, sest se sanna: teie eest, teie hab selged usflikud süddamed.

Ho

Sommiko - Palwe.

Önnistago mind Jummal Jesa, Poeg, ning pähha Waim, Amen.

Minna tännan sind, minno armas taewane Jesa, Jesusse Kristusse sinno armsa Poia meie Jesanda läbbi, et sinna mind minnewal ösel olled armolikkult hoidnud ja kaitstud feige ihho ning hinge kahjo eest. Minna pallun sind, anna mulle armo, et minna woiksin ommad pattud süddamest tunda, kahhetseda ning mahhajätta, ja anna mulle andeks feik minno pattud ning efsitused, misga minna sind ollen wihhastanud; kaitse ning hoia mind sefimmatsel päwal armolikkult feige patto, kurja ning kahjo eest, et feik mi wo mötte, sanna, teggo ning ello woiks sinno mele pärrast olla. Sest minna annan omma ihho ning hinge, meie illema wallitseja ja feik muud illemad, meie wannemad, fuggulased, waenlased, feik risti-rahwast, ja feik, mis mul on, sinno holeks; sinno pühha Waim wallitsego mind, sinno pühha Ingel olgo minno jures, et se kurri waenlane ühtegi melewalda minno peäle ei sa, Amen.

B

Pal.

Palwed enne Sõma = aega.

Reifide silmad lootwad, **J**esand, sin peäle, ja sinna annad neile neid roga ommal aial. Sinna teed lahti mad helded ning rohked käed, ning täid keif, mis ellab, hea melega.

Uu olgo Jummalale **J**esale, **P**oiale, ning pühha **W**aimule, **A**men.

Jesa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Jesand Jummal, taewane **J**esa, niista meid ja needsinatsed sinno andid, mis meie sinno rohkest armust wäest wottame **J**esusse **K**ristusse meie **J**esanda läbbi, **A**men.

Kristus ütleb: Innimenne ei ella üh päinis leiwast, waid igaühhest sanna mis Jummalala su läbbi käib, **A**men.

Palwed pärrast Sõma = aega.

Tännage **J**esandat, sest temma on helded, ning temma heldus kestab igawest, kes keige lih hale roga annab, neile weistele nende sõmist annab, neile nõu kaarnaile, kes tedda appi hüüdwad. **T**emmal ep olle rõmo hobbose wäest, egga me lehead ühhegi luist, sel **J**esandal on me

hea neist, kes tedda kartwad ning temma armo peäle lootwad.

Uu olgo Jummalale **J**esale, **P**oiale, ning pühha **W**aimule, **A**men.

Jesa meie, kes sa olled taewas, n. t. s.

Mie tänname sind, **J**esand Jummal taewane **J**esa, **J**esusse **K**ristusse meie **J**esanda läbbi, keige sinno ande ning heateagemisse eest, kes sinna ellad ning wallitsed igaweste, **A**men.

Jummal olgo fidetud ning tännatud sõmisse ning jomisse ning temma kallli sanna eest, temma andko meie eddespidi meie igawawast leiba, ja õnnistago meid ka hinge polest **J**esusse **K**ristusse meie **J**esanda läbbi, **A**men.

Jesand, sinno suur nimmi olgo fidetud nüüd ning igaweste, **A**men.

Dhto = Palwe.

Dnnistago mind Jummal **J**esa, **P**oeg ning pühha **W**aim, **A**men.

Minna tännan sind, minno armas taewane **J**esa, **J**esusse **K**ristusse sinno armsa **P**oia meie **J**esanda läbbi, et sinna mind minnewal päwal olled armolikkult hoidnud ja kaitsnud keige ihho ning

ning hinge kahjo eest. Minna pallun sind, anna mulle armo, et minna woiksin ommad pattud süddamest tunda, kahhetseid ning mahajätta, ja anna mulle andeks. Feik minno pattud ning eksistused, mis on minna sind ollen wihhastanud; kaitse ning hoia mind selfinnatsel õsel armollit fult feige patto, kurja ning kahjo eest, et feik minno mõtte, sanna, teggo ning elle woiks sinno mele pärrast olla. Eest minna annan omma ihho ning hinge, meid üllema wallitseja ja feik muud üllema meie wannemad, suggulased, waenlased, feik risti-rahwast, ja feik, mis mul on sinno holeks; sinno pühha Waim wallitsego mind, sinno pühha Ingel olgo minna jures, et se kurri waenlane ühtegi mele walda minno peäle ei sa, Amen.

Õppetus

Sest Melewallasst pattud andeks anda ja finnitada.

Mis on pattude andeks-andmisese ja finnitamisese Melewald?

Pattude andeks-andmisese ja finnitamisese melewald on se woimus, mis meie Ihsand Jhesus Kristus Ma peäl armo õppetuse kulumisese se sees on seädnuud, neile pattuste, kes pattust võõrwad, pattud andeks anda; agga neile, kes pattust

Õppetus Melewallasst pattud and. n. t. f. 21

pattust ei võõra, pattud finnitada, nenda kui Kristususe sannad tunnistawad.

Kuida siis Ihsand Kristus ütleb?

Temma ütleb nenda Joannesse ramatus: 20; 21-23. Nenda kui se Ihsa mind on lakkitanud, nenda lakkitan minna teid ka. **Wotke pühha Waimo:** kellele teie ial pattud andeks annate, neile on need andeks antud, kellele teie ial pattud finnitata, neile on need finnitud.

Mis kasso sadab se Melewald?

Sedda tunnistawad meise need sannad: Kellele teie pattud andeks annate, neile on need andeks antud; se on, et pattud andeks antakse se neile uskikudele Jhesusse Kristusse nimmel, kes sedda omma surma ja werre läbbi on saatnud, et usk finnitakse ja südda julgust ja rahho tunneb. Sest kui pattud on andeks antud, siis südda usko läbbi rahho tunneb.

Kuida woib Innimenne pattud andeks anda?

Innimenne ei woi pattud andeks anda ishienelest ehk ommast loast, waid ammeti polest ja Ihsanda Jhesusse Kristusse kaskinisese peäl, nenda kui need sannad tunnistawad: Kellele teie pattud andeks annate, neile on need andeks antud: wotke pühha Waimo. Sest otsego Innimisese Poial Ma peäl melewalda on, pattud andeks anda, nenda on temma sedda melewalda Ewangeliiummi ehk armo-õppetuse kulumisese ammetile annud, kui temma ütleb: **Kui se Ihsa mind on lakkitanud, nenda lakkitan minna teid ka.** Joan. 20, 21. ja Luk. 10, 16. **Kes teid kuleb, se kuleb mind.**

Kellele peab pattud andeks antama?

Meile, kes omma patto hädda tõeste tundwad kahhersewad, ja allandikko ja ustlikko süddamega ülestunnistawad, ja JEsusse Kristusse pärrast armo ja rõmustamist ihaldawad; sest nenda ütleb JEsand JEsus selle alwatud wasto Olle rahhul, minno poeg, sinno pattud on sulle andeks antud. Matt. 9, 2; ja patto kahhersewa naese wasto: Sinno pattud on sulle andeks antud, sinno ust on sind aitnud minne rahhoga. Luf. 8, 48. 7. p. 48. f.

Kellele peab pattud finnitama?

Keikile innimestele, kes pattust ei põra, ja usu, kes meel patto sees jäwad ellama ja keik head maenitsust põlgwad, nenda kui meie JEsand JEsus Kristus õppetab Matt. 18, 15: Kui sinno wend sinno wasto eksib, siis minne ja nomi tedda sinno ja temma keskes ükspäin; kui temma sind kuleb, siis olled sinno omma wenna kasuks sanud. Agga kui temma sind ei kule, siis wotta weel üks ehk ka kolme tunnistaja suus seisaks; agga kui temma neid ei kule, siis anna koggodussele teada; agga kui temma koggodust ei kule, siis olgo ta sinno melest kui üks paggan ja tõlner.

Misjuggused pattud peab ülestunnistama?

Jummala ees peab innimenne ennast keikipiddi pattuseks tunnistama, ka nende pattude polest mis temma ei tea egga tunne, nenda kui meie JEsu meie palwes teme; agga õppetaja ees tulewad need pattud ülestunnistada mis meie teame ja ommas süddames tunneme.

Misjuggused pattud need on?

Siin pead sinna omma ello läbbikatsuma Jummala kümne kässo järrele, kas sa olled isä, emma, poeg, tütar, isäand, emmand, perremees, perrenaene, sullane, tüdruk; kas sa olled olnud sanna-kuulmatta, kas sa kellelegi olled kurja teinud sanna ehk tõga, kas sa olled warastanud, holeta ja wihhane olnud, ebba-usko pidanud, roppus ellus ellanud ja walletanud, ja kahjo teinud.

Patto Tunnistusese Sannad.

Armas õppetaja! minna pallun sind, et sa minno patto tunnistust kuled ja Jummala polest pattude andeks-andmist kulutad:

Minna waene pattune innimenne tunnistan Jummala ja sinno ees, et ma volle ükspäinis patto sees sündinud ja ilmale tulnud, waid et ma ka Jummala kümne kässo wasto saggedaste eksinud, Jummalat ja omma liggimest wihhastanud, ja ollen sega Jummala wihha ja iggawest nuhtlust ennese peäle saatnud. Agga minna kahhetseen ommad pattud keigest süddamest, ja ussun JEsusse Kristusse läbbi õnsaks sada. Sepärrast tullen minna armo aial, ja pallun sind JEsanda JEsusse sullast, et sa mulle pattude andeks-andmist kulutad, ja minno nõdra usko kinnituseks mind JEsanda JEsusse Kristusse ihho ja werrega sõdad ja jodad. Minna tahhan Jummala armo ja pühha Waimo abbi läbbi

omma pattuse ello parrandada, pattude eest en
nast hoida, ning nenda ellada, kui wagga rist
innimesse kohhus on.

Koddo = Öppetus.

Ehk monningad pühha kirja tunnistusese
keigesugguste innimeste maenitusese üle
lespandud, fuida nemmad peawad omma
ammeti üllespidama, ja mis nedde koha-
hus on teha.

Piiskopide ehk üllewatajatte ja Öppetaja-
jatte kohhus.

Üks koggodusse üllewaatja peab ollema laite
matta ühhe naese mees, kassin, moislilik,
puhtaste ehhitud, woдрaste wastowõtja, kes
kõlab öppetama, ei mitte jodik, ei mitte taplik,
ei mitte roppo kasso püüdja, waid kes järrel-
annab, ei mitte riakas, ei mitte rahha peäle aha-
ne, kes omma maia-rahwa üle hästi watab, kes
ommad lapsed peab sannakuulmisesse keige rõõsise-
wisiga: (sest kui kegi omma ennese maia-rahwa
üle ei märka üllewaatja olla, fuida woib temma
Jummala koggodusse eest hoolt kanda?) ei mitte
sesuggune, kes usko hilja wastowõtnud.

Kes kinnipeab sest ustawast sannast minno öp-
petusse järrele, et ta woiks wägger olla ni hästi
maenitsema terve öppetusse läbbi, kui ka neid, kes
wastoräkiad on, nomima. 1 Tim. 3, 2-6. Tit. 1, 7-9.

Kuuljatte kohhus omma Öppetajatte
wasto.

Nenda on ka JEsand seädnud neile, kes armo-
öppe

öppetust fulutawad, et nemmad armo-öppetus-
sest peawad ellama. 1 Korint. 9, 14.

Kedda öppetakse sannaga, se jaggago keif head
sellele kes tedda öppetab. Urge efsige mitte, Jum-
mal ei anna ennast mitte pilkada. Kalat. 6, 6. 7.

Neid wanuemid, kes omma ammeti hästi
üllespidawad, peab kahewõrra auustusse
wäärt petama, keigeennamiste neid, kes tööd
tewad sannas ja öppetusses. Sest kirri ütleb:
Sinna ei pea mitte härja suud kinnisiduma, kes
pahmast tallab, ja: üks tõteggia on orama palga
wäärt. 1 Tim. 5, 17. 18. Luuk. 10, 7.

Neie pallume teid, et teie wõttate nisuggusiks,
kui nemmad on, neid pidada, kes teie seas tööd
teggerwad, ja teie üllewatajad on JEsanda sees,
ja teid maenitsewad; ja et teie wõttate neid
üpris wagga armsaste pidada nende tö parrast.
Pidage rahho issekeskis. 1 Tesal. 5, 12. 13.

Kuulge ommad juhatajad ja wõlke nende san-
na, sest nemmad walwawad teie hingede eest, nen-
da kui need, kes wastusi peawad andma, et nem-
mad sedda rõmoga tewad, ja ei mitte õhtades:
sest teil polle sest mitte kasso. Ebr. 13, 17.

Jmalikko üllematte kohhus.

Agga hing heitko ennast üllematte alla, kellel
keigeüllem melewald on; sest üllemaid ep olle mui-
do kui Jummalast; agga kes üllemad on, need on
Jummalast seätud. Kes nüüd üllematte wasto
panneb, se panneb Jummala seädmisse wasto:
agga kes wastopannewad, need saatwad isse-
eneste peäle nuhtlust. Sest ta ei kaäna mööda
mitte ilma-asjata; sest temma on Jummala tener,
B 5 fät

Kättemaksja nuhhelda sedda, kes kurja teeb
Rom. 13, 1. 2. 4.

Allamatte kohhus üllematte wasto.

Andke Keisrile, mis Keisri kohhus, Ja Jummalale, mis Jummalale kohhus on. Matt. 22, 21.

Sepärrast on tarwis, et teie ennast allaheldate, ei mitte üksipäinis nuhtlusse, waid ka südame-tunnistusse pärrast. Sest sepärrast makske ka makso, sest nemmad on Jummalale sullased, kes otse seest murret kandwad. Siis tasuge nüüd keikile omma wõlga; makso, kellele makso, tolli-rahha, kellele tolli-rahha, kartust, kellele kartust, au, kellele au tulleb anda. Rom. 13, 5. 6. 7.

Sepärrast maenitsen minna keige-essite, et peab tehtama pallumisfi, palwesid, pallumisfi teiste eest, ja tännamisfi keikide innimeste eest. Kuningatte ja keikide eest, kellel keigeüllem meele wald on, et meie rahholist ja tasfast ello woikime ellada keige Jummalakartusse ja ausa ello sees; sest se on hea ja armas Jummalale meie õnnisteggia melest. 1 Tim. 2, 1. 2. 3.

Sulleta nende mele, et nemmad würstide ja üllematte wasto allandikkud on, nende sanna wõtwad, ja keige hea teule walmis on. Tit. 3, 1.

Heitke ennast keige innimeste seadmisse alla, Jesanda pärrast, olgo kuningaga kui üllema alla, ellik pealikutte, kui nende alla, kes temmast on lakkitud, kurjateggiattele kül nuhtlusseks, agga heateggiattele kitusseks. 1 Peetr. 2, 13. 14.

Abbi

Abbiello-rahwa kohhus.

Teie mehhed, ellage omma naestega targaste, ja tehke selle naeste-rahwale kui nõdramale astjale au, nenda kui neile, kes ka armo-ello pärriad on, teie palwesid ärra ei keelta. 1 Peetr. 3, 7.

Mehhed, armastage ommad naesed, ja ärge sage wihasseks nende wasto. Kolos. 3, 19.

Naesed, kuulge omma meeste sanna kui Jesanda sanna, nenda kui Sara Abraami sanna wõrtis kuulda, ja hüdis tedda isfandaks, kelle lapsiks teie ollete sanud, kui teie head tete ja ühtegi hirmo ei kardate. Ewes. 5, 22. 1 Peetr. 3, 1. 6.

Wannematte kohhus.

Teie isfad, ärge ärritage omma lapsi wihassele, et nemmad meelt ärra ei heida, waid kaswatage neid karristamises ja Jesanda maenitsemises. Ewes. 6, 4. Kolos. 3, 21.

Laste kohhus.

Lapsed, kuulge omma wannematte sanna Jesanda sees, sest se on õige. Auusta omma isfa ja emma: (se on essimenne kässo-sanna ühhe tootussega:) et sinno käsfi woiks hästi käia, ja sinna woiksid kaua ellada Ma peal. Ewes. 6, 1. 2. 3.

Perre wannematte kohhus.

Jesandad, tehke sedda sullastele, mis õige ja kohhus on, ja jätke ahwardamist mahha, ja

ja teädke, et ka teil ennestel Jssand taewas om
ja temma ei pea ennam luggu ühhest kui teise
Ewes. 6, 9. Kolos. 4, 1.

Sullaste, ümmardajatte, Päiliste ja Teoliste kohhus.

Teie sullased, kuulge nende sanna, kes teie
sandad on lihha polest, kartusse ja wärristus sega
omma süddame waggadusses, nenda kui Krist
tusse sanna; ei mitte silma kirjaks tenides
need, kes innimeste mele pärrast püüdwad olla
waid kui Kristusse sullased, kes Jummal taht
mist süddamest tewad, kes heal meel Jssand
teniwad, ja mitte innimesi, ja teädke, et, mit
head legi ial saab teinud, temma sedda saab J
sanda käest, olgo sullane ehk wabbat innimene
Ewes. 6, 5. 6. 7. 8. Kolos. 3, 22.

Nore Rahwa kohhus.

Teie nored, olge wannematte wasto allandik
tud, agga keik olge teine teise wasto allandikkud
ja ehhitage ennast seestpidi allandikko melega
sest Jummal panneb sureliste wasto, agga all
landikkuike annab temma omma armo. Siis
allandage ennast nüüd Jummal wäggewa k
alla, et temma teid woiks üllendada õigel ajal
1 Peetr. 5, 5. 6.

Leskede, Naeste kohhus.

Kes tõeste lesknaene on, ja üksi järrele jätud
se lodab Jummal peäle, ja jääb kindlaste pal
lumiste ja palkwette sisse ööd ja päwad: agga
kes lihha himmus ellab, se on ellawalt surmud
1 Tim. 5, 5. 6.

Jaga

Iggauhhe Kristi-innimesse kohhus.

Sinna pead omma liggimest armastama kui
iste-ennast. Sellesinnatse sanna sisse on keik
käsud ühtepandud. Rom. 13, 9.

Teie pallumisfi keikide innimeste eest.
1 Tim. 2, 1.

Kui iggaüks teeb omma tööd,
Siis on keik asjad maias hääd.

Onsa Lutterusse Küssimiste ja Kostmiste sannad.

1. Kas sa usud, et sa pattune olled?

Jah minna ussun, ma ollen pattune.

2. Kust sinna sedda tead?

Jummal künnest käsust, neid ei ole minna
mitte piddanud.

3. Kas sinna kahhetsed ommad pattud?

Jah minna kahhetsen, ja se teeb mulle wägga
haiget, et minna Jummal wasto ollen efsinud.

4. Mis olled sinna omma pattudega teinud?

Jummal wihha, aialikko surma, ja igga
west hukkatust.

5. Kas sa usjud õnsaks sada?

Jah minna ussun sedda kindlaste.

6. Kelle peäle pead sinna lootma?

Minno armsa Jõsanda JESusse Kristus peäle.

7. Kes on Kristus?

Jummala Poeg, tõsine Jummal ja tõsine inimenne.

8. Onn enam kui üks Jummal?

Üks ainus Jummal on, agga kolm temma aino ollemisse sees, Jõsa, Poeg, ja Pühha Waim ja need kolm on üks. 1 Joan. 5, 7.

9. Mis on Kristus sinno eest teinud, et sa temma peäle lodad?

Temma on minno eest surnud, ja on omma werre risti sambas minno eest ärravallanud pattude andeks-andmiseks.

10. Onn Jõsa ka sinno eest surnud?

Ei olle, sest Jõsa on Jummal, ja pühha Waim ka; agga Poeg on tõsine Jummal ja tõsine inimenne, kes minno eest on surnud, ja omma werre minno eest ärravallanud.

11. Kus sa sedda tead?

Pühhasi armo-õppetusest ja neist saakramentidest, ja temma ihust ja werrest, mis muul saakramentis on pandiks antud.

12. Üle mulle need sannad?

Meie Jõsand JESus Kristus sel õnne n. t. s.

13. Kas sinna siis usjud, et saakramentis Kristusse tõsine ihho ja werri on?

Jah minna ussun sedda.

14. Mikspärrast usjud sa sedda?

Kristusse sannade pärrast: Wõtke, jöge, se on minno ihho; jöge teif seält seest, se on minno werri.

15. Mis peame meie teggema, kui meie temma ihho jöme, ja temma werre jöme, ja nenda sedda panti wõtame?

Meie peame temma surma ja werre-ärrawalamisist kulutama ja se peäle mõtlema, kuidas temma meid on õppetanud: Sedda tehke, ni mittoford, kui teie sedda tete, minno mälles-tuseks.

16. Mikspärrast peame meie temma surma mäletama ja sedda kulutama?

Et meie õppime uskma, et ükski loom ei olle woinud meie pattude leppitada, kuid ükspäinis JESus Kristus tõsine Jummal ja inimenne, ja et meie õige hirno tunneme omma pattude pärrast, ja neid rasleks arwame, ja ükspäinis Kristussest ennast rõmustame, ja nenda sesama usso läbbi õnsaks same.

17. Mis sundis Kristus sinno pattude eest surrema ja neid leppitama?

Temma suur armastus omma Jõsa, minno ja teikide pattuste wasto, nenda kui kirjutud on Joan. 14, 31. Rom. 5, 6-8. Galat. 2, 20. 1. Pet. 1, 10.

18. Mikspärast tahhad sinna Jummalala laua
järe niina?

Et minna õppin uskma, et Kristus surest
must minno pattude pärrast on surnud, kui
dud on, ja et minna temmast ka õppin Jumma
lat ja omma liggimest armastama.

19. Mis peab risti inimest sundima sagedaste Altari
Saakramenti võtma?

Jummalala polest peab tedda sundima Kristu
se kääst ja tootus, pärrast ka temma omma häbb
mis tedda waevab, mis pärrast nisuggune kää
minne, kutsminne ja tootamine sünnib.

20. Mis peab inimenne teggema, kui temma nisuggu
hädä ei tunne, egga iggatse se Saakramenti
järele?

Sel ei olle parremat nou, kui et temma
omma süddant läbbikatsub, welaks temmal
tust lihha ja werd on, ja ussub, mis pühha
ri kulusab Kalat. 5, 16, 17. Rom. 7, 18.

(2) Et temma tähele panneb, welaks te
ma siin ilma sees on, ja mõtleb, et temmal
to ja hädä ei pudu, nenda kui se kirri üt
Joan. 15, 18-20. 16, 8-20. 1 Joan. 2, 15.
5, 4. 5.

(3) Siis leiab temma ka kurratit ennese
bert, kes walle ja tapmisfega ödd ja pärr
seest ja wäljaspiddi tedda rahhule ei jätta, nem
kui se kirri tunnistas Joan. 8, 44.
1 Peetr. 5, 8.

Ewangeliummid

ning

Epistlid

keige se Aasta läbbi,

ning ka

1. Meie Ssanda Jesusse Kristusse
Kannatamine, Surm, üllestous
minne ning Taewaminne.

2. Jerusalemma Linna Irra
rikminne.

✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿ ✿

Trükkitud 1765. Aastal.